

De economie van het microkrediet

De wereld van het grote geld trekt de aandacht, zowel in het nieuws als in de economische vakliteratuur. Recent is er ook in de media en onder economen belangstelling ontstaan voor de wereld van het kleine geld. Daaraan hebben 2005 als het jaar van het microkrediet van de Verenigde Naties en de 2006 Nobelprijs voor de Vrede toegekend aan Muhammad Yunus van de Grameen Bank als ontdekker van het microkrediet, een belangrijke bijdrage geleverd. Microkrediet kan een grote positieve invloed hebben op de economische ontwikkeling van de lokale en regionale economie. De effectiviteit van de kredieten hangt af van een combinatie van economische, institutionele en politieke factoren. Microkrediet is een belangwekkend pluralistisch fenomeen waarvoor de economische discipline waardevolle inzichten kan leveren. Niet alleen de standaard economie gericht op efficiëntie in productie en transacties is van nut, maar ook de institutionele, evolutionaire en politieke economie leveren waardevolle inzichten. Opgeteld vormen die inzichten de economie van het microkrediet. Allereerst gaat het in de economie van het microkrediet om de statische efficiëntie van de minimalisatie van de productie- en transactiekosten. Tyler Cowen doet in de New York Times van 10 augustus 2006 verslag van zijn bezoek aan Hyderabad in India, waar economen van M.I.T. en Harvard onderzoek zijn begonnen naar de effecten van microkrediet op de lokale economische ontwikkeling. Zij volgen daar duizenden ontvangers van microkrediet van Spandana, die een van de grootste microfinanciers in India is. Het valt op dat veel verschaffers van microkrediet zelf niet zo micro zijn in de zin van kleinschalig: Spandana bijvoorbeeld heeft ongeveer 2000 medewerkers in dienst, leent aan zo'n 800.000 klanten en is in staat door deze grote schaal lagere rente voor haar afnemers te realiseren. Inzichten uit de economie met betrekking tot de efficiënte schaal vormen de eerste bouwsteen van de economie van het microkrediet. Verder valt op dat Spandana bij voorkeur leent aan groepen van vijf tot tien personen, waarbinnen ieder individueel lid verantwoordelijk is voor de totale lening. Als een groepslid in gebreke blijft wordt dat door de andere leden opgevangen en als dat zonder problemen gebeurt, kan de groep in de toekomst grotere bedragen lenen tegen lagere rente. Het is van groot belang dat efficiënte contractering- en monitoringsystemen worden opgesteld. De tweede bouwsteen van de economie van het microkrediet vormt de wereld van de contract- en organisatie theorie. Als derde bouwsteen zou ik de economische inzichten in het ondernemerschap willen noemen. Ondernemen is een vak, dat een veelvoud van economische, organisatorische en administratieve capaciteiten vergt. Het microkrediet zal

alleen effectief zijn als tegelijkertijd wordt gewerkt aan het opleiden van ondernemers. De vierde bouwsteen van de economie van het microkrediet wordt geleverd door de institutionele economie: de institutionele omgeving van waarden en normen kan het ondernemerschap in belangrijke mate hinderen, maar ook juist faciliteren. Kennis van de normen en waarden is van essentieel belang voor het welslagen van microkredieten. Daarnaast speelt de omgeving van de formele instituties een belangrijke rol: zijn de noodzakelijke wetten en juridische spelregels in voldoende mate aanwezig zodat partijen vertrouwen hebben in de juridische afdwingbaarheid van gemaakte afspraken? De vijfde bouwsteen wordt geleverd door de evolutionaire economie. Microkrediet is bedoeld voor het opstarten en faciliteren van een structurele langetermijnontwikkeling. Versterking van de lokale economie, uitstralingseffecten naar andere sectoren, meer op consumptie gebaseerde groei en verhoging van de technologische standaarden vormen onderdeel van het evolutionaire proces dat zich na de kredietverstrekking eigenstandig moet voltrekken. De evolutionaire economie biedt inzicht in de rol van variatie en selectie, over de voorwaarden waaronder processen zich positief ontwikkelen en over de vereiste complementaire micro- en macroinstituties. De zesde bouwsteen brengt ons op de grens van de economische discipline. Uit de rapportage over Spandana blijkt dat het in de wereld van de microkredieten zeker niet allemaal rozengeur en maneschijn is. Nieuwe instituties, zoals het microkrediet, veranderen namelijk de economische en politieke verhoudingen. Particuliere financiers, maar ook overheidsinstanties, kunnen door de microkredieten hun inkomsten zien teruglopen. De Spandana case toont dat succes van het microkrediet tegenkrachten kan oproepen, die ertoe kunnen leiden dat overheidsinstanties overgaan tot sluiting van microfinanciers, of tot het stellen van ondergrenzen aan de rente met het doel gevestigde belangen te beschermen. Inzichten uit de politieke economie zijn van grote waarde om dergelijke ontwikkelingen beter te kunnen begrijpen, te voorspellen en te veranderen. Microkredieten kunnen economische ontwikkelingen van onderaf stimuleren en daarmee een stevig economisch fundament leggen. De economie van het microkrediet kan met de inzichten uit diverse stromingen binnen de economische wetenschap nuttige inzichten verschaffen voor het vergroten van de effectiviteit van microkredieten. Is de tijd niet rijp voor een initiatief van NWO of van een van onze gerenommeerde economische onderzoekscholen tot het organiseren van een coherent onderzoekprogramma op het terrein van de economie van het microkrediet? Bouwstenen genoeg.